

Олеся КАНЮК,
викладач кафедри іноземних мов ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Україна, Ужгород) verusangel@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті відображено основні засоби та методи викладання професійно-орієнтованої іноземної мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей. Виокремлено проблеми та визначено фактори, що зумовлюють особливості вивчення студентами професійно-орієнтованих іноземних мов, які набувають особливої актуальності у зв'язку із зростаючою роллю іношомовного спілкування у професійній діяльності сучасних фахівців.

Ключові слова: мовна підготовка, зміст та методика викладання, іношомовні компетенції, професійне спілкування.

Літ. 5.

Olesia KANIUK,
Lecturer of Foreign Languages Department, SHEU «Uzhhorod National University»
(Ukraine, Uzhhorod) verusangel@mail.ru

PECULIARITIES OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEACHING OF FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALTIES

The article reflects the basic tools and methods of teaching foreign languages to students of non-linguistic specialties. Problems and the factors that contribute to student's particular learning the professionally oriented foreign languages which become especially important due to the increasing role of foreign language communication in professional activities of modern professionals were discussed.

Key words: language training, content and methods of teaching, foreign language competence, professional communication.

Ref. 5.

Олеся КАНЮК,
преподаватель кафедры иностранных языков
ДВНЗ «Ужгородский национальный Университет»
(Украина, Ужгород) verusangel@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО- ОРИЕНТИРОВАННОГО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СТУДЕНТОВ НЕЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В статье отражены основные средства и методы преподавания профессионально-ориентированного иностранного языка для студентов нелингвистических специальностей. Выделены проблемы и определены факторы, которые обуславливают особенности изучения студентами профессионально-ориентированных иностранных языков, приобретают особую актуальность в связи с возрастающей ролью иноязычного общения в профессиональной деятельности современных специалистов.

Постановка проблеми. Останнім часом все більшого значення в числі фахово-значущих якостей випускників вищої школи займають навички вільно спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності. Причинами такого стану є, насамперед, глибоке реформування суспільства, яке стає все більш відкритим зовнішньому світу. У зв'язку з цим, об'єктивною реальністю сьогодення стає широкий розвиток міжнародних контактів з представниками іноземних держав.

Аналіз досліджень. У зазначеному напрямку останнім часом з'явився ряд наукових досліджень, а саме: теорії мовленнєвої діяльності та спілкування (В. Гумбольдт, Л. С. Виготський, О. О. Леонтьєв, І. О. Зимня, та інші); методологічні положення побудови навчального процесу у навчальних закладах (М. М. Левіна, П. І. Підкасистий, Н. В. Александров, Т. А. Ільїна); навчання іноземних мов із спеціальною метою (В. А. Бухбіндер, І. М. Берман, С. В. Козак, Р. Джонсон, Г. Стоун, Б. Коффі, І. Тюдор, Д. Уільямс, Т. Хатчінсон, Д. Хеннінг, Е. Уотерс, Х. Холік, В. Штраусс, Ф. Епперт); індивідуалізований, диференційований, особистісно-орієнтований та контекстний підходи до навчання (В. М. Володько, М. Б. Євтух, О. О. Вербицький, Л. В. Кондрашова, Л. А. Мартіросян, І. С. Якиманська, М. П. Кривко та інші).

Мета статті – виявити особливості викладання професійно-орієнтованої іноземної мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Професійно-орієнтоване навчання іноземній мові визнається в даний час пріоритетним напрямком в оновленні освіти. З'явилася нагальна необхідність по-новому поглянути на процес навчання взагалі і на навчання іноземної мови зокрема. Іншомовне спілкування стає істотним компонентом фахової діяльності фахівців. Аналіз педагогічних науково-методичних джерел показав, що існує незліченна кількість методичних напрямків і технологій навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів. В даний час ставиться задача не тільки оволодіння навичками спілкування іноземною мовою, а й набуття спеціальних знань за фахом.

Розглядаючи іноземну мову як засіб формування фахової спрямованості майбутнього фахівця, Н. Д. Гальскова зазначає, що при вивченні професійно-орієнтованого мовного матеріалу встановлюється двосторонній зв'язок між прагненням студента здобути спеціальні знання і успішністю оволодіння мовою [1, 4]. Вона вважає іноземну мову ефективним засобом професійної та соціальної орієнтації в немовному вузі. На думку автора, для реалізації даного потенціалу необхідне дотримання наступних умов: чітке формулювання цілей іншомовної мовленнєвої діяльності, соціальна і професійна спрямованість цієї діяльності, задоволеність студентів при вирішенні приватних завдань, формування в студентів уміння творчо підходити до вирішення приватних завдань, сприятливий психологічний клімат у навчальному колективі.

Вагомий внесок у розробку теорії викладання професійно-орієнтованої іноземної мови внесли П. І. Образцов із співавторами. Вони обґрунтували принцип професійної спрямованості навчального матеріалу при навчанні іноземної мови в немовному вузі. Автори підкреслювали, що вивчення іноземної мови повинно бути не самоціллю, а засобом досягнення мети підвищення рівня освіченості, ерудиції в рамках своєї спеціальності. Врахування специфіки профілюючих спеціальностей, з їхньої точки зору, має проводитись за наступними напрямками: робота над спеціальними текстами, вивчення

спеціальних тем для розвитку усного мовлення, вивчення словника-мінімуму до відповідної спеціальності, створення викладачами посібників для активізації граматичного та лексичного матеріалу [3].

Предмет «іноземна мова» має ряд особливостей. Специфіка предмета визначається напрямком шляху оволодіння іноземною мовою. Л. С. Виготський зазначав, що засвоєння іноземної мови йде шляхом, протилежним тому, яким йде розвиток рідної мови. Дитина засвоює рідну мову неусвідомлено і ненавмисно, а іноземну – починаючи з усвідомлення і наміреності. Тому можна сказати, що розвиток рідної мови йде зверху вниз.

Погоджуючись із думкою Й. Бермана, слід виділити ще деякі характерні особливості навчання іноземній мові у немовних вузах.

Однією з них є короткий термін курсу вивчення іноземної мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей, що, на жаль, не дає можливості повною мірою охопити весь спектр професійно спрямованого та базового навчального матеріалу.

Другою особливістю слід відзначити доступність навчального матеріалу, який має бути зрозумілий студентам. Це зобов'язує викладача дотримуватись послідовності навчання іноземній мові, починаючи з базових загальних знань з іноземної мови і поступово переходячи до спеціалізованого матеріалу, який є вже відомим студентам з фахових дисциплін, правильно підбирати певні методи і прийоми здійснення процесу навчання, розвивати здібності до вивчення іноземної мови, підвищувати мотивацію навчання.

Ф. Рожкова також вказує на те, що іноземна мова, яка належить до загальноосвітніх предметів, відрізняється від інших дисциплін цілим рядом особливостей. Під час навчання іноземній мові студенти повинні оволодіти не тільки певною сумою знань з галузі фонетики, лексики та граматики, але також навичками й уміннями в усному мовленні, читанні та письмі, без яких неможливе використання іноземної мови як засобу спілкування. Оволодіння навичками і вміннями в умовах відсутності мовного оточення значно важче.

Ціль навчання іноземній мові майбутніх спеціалістів має максимально зближувати основний фах з використанням іноземної мови, тому для навчальних закладів основна мета навчання іноземній мові – насамперед розвиток професійно орієнтованої компетенції.

Поруч із навичками вільного володіння і спілкування на побутову тематику, фахівцям необхідні навички професійно спрямованого перекладу в відповідній галузі науки чи техніки, вміння використовувати іноземну мову у телекомунікаційних мережах. Ведення спонтанної бесіди на професійні теми з носіями мови усно чи письмово передбачає високий рівень активного володіння іноземною мовою, максимально наближений до рівня володіння носієм мови. Такий рівень володіння мовою вимагає від фахівців не просто знання та розуміння закономірностей побудови форми іншомовного висловлювання, але й глибоке розуміння іншомовної культури та реалій [2, 52].

У вивченні іноземної мови студенти виконують різноманітні види робіт з книжками зі спеціальності: вміти отримати необхідну інформацію, розуміти зміст, володіти діалогічним і володіти зв'язним монологічним мовленням на рівні і самостійно підготовленого, і непередготовленого висловлювання, перекладати або реферувати потрібний матеріал, розуміти мовлення в межах певної спеціалізації.

Також студенти повинні мати навички усного і письмового перекладу з рідної мови на іноземну і навпаки; стисло і точно висловлювати думки іноземною та рідною мова-

Канюк О. Особливості викладання професійно-орієнтованої іноземної мови...
ми; володіти знаннями про культуру країни, мовою якої написано текст; користуватися словниками та довідковим матеріалом при перекладі.

Підручники, різноманітні ночні посібники, аудіо- та відеоматеріали, комп'ютерні та технічні засоби, що використовуються в навчально-методичному комплексі, дозволяють моделювати іншомовне середовище і стимулювати до спілкування іноземною мовою. Традиційні навчальні матеріали підкріплюють електронними курсами або підручниками, мультимедійними навчальними програмами. Електронні підручники, практикуми, мультимедійні навчальні програми можна використовувати не тільки для роботи над мовним матеріалом, але й для розвитку основних видів мовленнєвої діяльності.

Професійно-орієнтоване навчання іноземній мові в немовних вузах вимагає нового підходу до відбору змісту. Він повинен бути орієнтований на останні досягнення в тій чи іншій сфері людської діяльності, своєчасно відображати наукові досягнення в сферах, що безпосередньо зачіпають професійні інтереси студентів, надавати їм можливість для професійного зростання.

На думку Н. Д. Гальскова, у зміст навчання іноземної мови слід включати:

- сфери комунікативної діяльності, теми і ситуації, мовні дії і мовленнєвий матеріал, що враховують професійну спрямованість студентів;

- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення і навички оперування;

- комплекс спеціальних (мовних) умінь, що характеризують рівень практичного оволодіння іноземною мовою як засобом узагальнення, у тому числі в інтеркультурних ситуаціях;

- систему знань національно-культурних особливостей і реалій країни досліджуваної мови [3, 17].

Беручи до уваги викладене вище, можливо виділити наступні структурні елементи змістовного компонента моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови:

1. Комунікативні вміння за видами мовленнєвої діяльності (мовлення, аудіювання, читання, письмо) на основі загальної та професійної лексики. Кінцевою метою професійно-орієнтованого навчання діалогічної мови є розвиток умінь вести бесіду, цілеспрямовано обмінюватися інформацією професійного характеру з певної теми.

Метою професійно-орієнтованого навчання аудіювання є формування умінь сприйняття і розуміння висловлювання співрозмовника іноземною мовою, у процесі діалогу відповідно до певної реальної професійної ситуації.

Результатом навчання читання є формування умінь володіння всіма видами читання публікацій різних функціональних стилів і жанрів, у тому числі спеціальної літератури.

Підсумковою метою навчання письма є розвиток комунікативної компетенції, необхідної для професійного письмового спілкування, що виявляється в уміннях реферативного викладу, а також перекладу професійно значущого тексту з іноземної мови на українську і з української на іноземну.

2. Мовні знання та навички, які включають в себе знання фонетичних явищ, граматичних форм, правил словотворення, лексичних одиниць, термінології, характерної для певної професії. Розглянуті знання та навички являють собою з-віконниці частина складних умінь – говоріння, аудіювання, читання, письмо.

3. Навчальні вміння, раціональні прийоми розумової праці, забезпечують культуру засвоєння мови в навчальних умовах і культуру спілкування з її носіями.

Результат профільно-орієнтованого навчання іноземної мови представляється професійно-орієнтованою іншомовною компетенцією, включає в себе наступні її види:

інформаційно-тематична (предметний план); понятійна; концептуальна; мовна (вміння будувати зв'язне висловлювання в усній і письмовій формах для вираження своїх думок у процесі спілкування); соціолінгвістична (знання традицій, звичаїв, способу життя). Зазначені види професійно-орієнтованої іноземної компетенції успішно реалізуються в системі міждисциплінарного навчання іноземної мови, що базується на соціально-педагогічних, психологічних, дидактико-методичних та загальнометодичних принципах [5, 42].

Висновки. Термін «професійно-орієнтоване навчання» вживається для позначення процесу викладання іноземної мови в немовному вузі, орієнтованої на читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики і термінології, а останнім часом і на спілкування у сфері професійної діяльності. Таким чином, під професійно-орієнтованим розуміють навчання, що базується на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, продиктованих особливостями майбутньої професії або спеціальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку : пособие [для учителя] / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ-Глосса, 2000. – 165 с.
2. Коломієць С. С. Навчання спеціалістів професійно-орієнтованого спілкування із зарубіжними партнерами (на матеріалі англійської мови) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. С. Коломієць. – К., 1993. – 162 с.
3. Образцов П. И. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения / П. И. Образцов, А. И. Ахулкова, О. Ф. Черниченко. – Орел, 2005. – 61 с.
4. Рожкова Ф. М. Вопросы обучения иностранным языкам в средних профессионально-технических училищах : Методическое пособие. – М. : Высшая школа, 1984. – 184 с.
5. Хусаинова М. А. Становление профессиональной позиции студентов – будущих менеджеров средствами иностранного языка : дис. ... канд. пед. наук / М. А. Хусаинова. – Самара, 2006. – 165 с.

REFERENCES

1. Hal'skova N. D. Sovremennaya metodyka obucheniya ynostrannomu yazyku: posobyе [dlya uchytelya] / N. D. Hal'skova. – M. : ARKTY-Hlossa, 2000. – 165 s.
2. Kolomiyets' S. S. Navchannya spetsialistiv profesiyno-orientovanoho spilkuvannya iz zarubizhnymy partneramy (na materialі anhliys'koyi movy) : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / S. S. Kolomiyets'. – K., 1993. – 162 s.
3. Obratstov P. Y. Proektyrovanye y konstruyovanye professyonal'no-oryentyrovannoy tekhnohohy obucheniya / P. Y. Obratstov, A. Y. Akhulkova, O. F. Chernychenko. – Orel, 2005. – 61 s.
4. Rozhkova F. M. Voprosy obucheniya ynostrannym yazykam v srednykh professyonal'no-tekhnycheskykh uchylshchakh : Metodycheskoe posobyе / F. M. Rozhkova. – M. : Vysshaya shkola, 1984. – 184 s.
5. Khusaynova M. A. Stanovlenye professyonal'noy pozytssy studentov – budushchykh menedzherov sredstvamy ynostrannoho yazyka : dys. ... kand. ped. nauk / M. A. Khusaynova. – Samara, 2006. – 165 s.

Стаття подано до редакції 15.09. 2015 р.